

คุณธรรมของผู้ปกครองของจอมพลถนอม กิตติขจร ตามกรอบทฤษฎีของนิโคโล มาเคียเวลลี

จักรพงษ์ รัตนวงศ์*

(วันรับบทความ : 13 กรกฎาคม 2561 /วันแก้ไขบทความ : 31 มกราคม 2562 /วันตอบรับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมผู้ปกครองของ จอมพลถนอม กิตติขจร ตามกรอบทฤษฎีของ นิโคโล มาเคียเวลลี และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลจากบริบททางสังคมการเมืองต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองของ นิโคโล มาเคียเวลลี กับอิทธิพลจากบริบททางสังคมการเมืองต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองของ จอมพลถนอม กิตติขจร ประเด็นการศึกษาประกอบด้วย บริบททางสังคมการเมือง อิทธิพลของบริบทของสังคมการเมืองต่อเหตุผลในการตัดสินใจของผู้ปกครอง คุณสมบัติของผู้ปกครอง วิธีการขึ้นสู่อำนาจของผู้ปกครอง และคุณธรรมของผู้ปกครอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในแนวทางจริยศาสตร์ประยุกต์ วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร นำเสนอผลการวิจัยด้วยรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า นิโคโล มาเคียเวลลี ได้นำเสนอคุณธรรมผู้ปกครองที่ยึดเอาวิธีการบริหารภายใต้บริบททางสังคมการเมืองอิตาลี ที่ไร้เสถียรภาพ โดยยกตัวอย่างการใช้คุณสมบัติผู้ปกครอง วิธีปฏิบัติโดยผู้ปกครองของ ซีซาร์ บอร์เจีย ผู้ซึ่งขึ้นสู่อำนาจโดยพึ่งพาบุคคลอื่นและโชคชะตาที่ดี ในส่วนของ จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ได้ขึ้นสู่อำนาจในฐานะนายกรัฐมนตรีท่ามกลางสถานการณ์ทางสังคมการเมืองไทยที่ไร้เสถียรภาพ และใช้คุณสมบัติของผู้ปกครอง วิธีปฏิบัติโดยผู้ปกครองที่ขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองโดยพึ่งพาบุคคลอื่นและโชคชะตาที่ดี อันสอดคล้องกับคุณธรรมผู้ปกครองตามทฤษฎีของ นิโคโล มาเคียเวลลี

คำสำคัญ: นิโคโล มาเคียเวลลี/ จอมพลถนอม กิตติขจร/ คุณธรรมผู้ปกครอง

* นิสิตชั้นปริญญาโท, โครงการศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Rulers' Virtue Study for Field Marshal Thanom Kittikachorn According to Niccolo Machiavelli's Viewpoints

Chakkrapong Rattavong*

(Received Date : July 13, 2018, Revised Date : January 31, 2019, Accepted Date : February 4, 2019)

Abstract

This research had the objectives to analyze the ruler's virtue of Field Marshal Thanom Kittikachorn in the view of Niccolo Machiavelli, and to compare the influence of the sociopolitical context on the ruler's decision making of Niccolo Machiavelli and Field Marshal Thanom Kittikachorn. The study topics consisted of sociopolitical context, sociopolitical context on the ruler's decision making, ruler's qualifications, the ruler's rise to power and ruler's virtue. This research was qualitative research with applied ethics approach. The methodology was documentary research and the research results were presented by descriptive analysis. The results indicated that Niccolo Machiavelli presents the ruler's virtue which follows the administration under the unstable Italian sociopolitical context by exemplifying the ruler's qualifications and practices of Cesare Borgia who rose to power by depending on other people and good faith. For Field Marshal Thanom Kittikachorn, he rose to power and position as the prime minister during the unstable sociopolitical situation in Thailand by applying the ruler's qualifications and practices and depending on other people and good faith, in accordance with the ruler's virtue in the perspective of Niccolo Machiavelli.

Keywords: Niccolo Machiavelli/ Field Marshal Thanom Kittikachorn/ the Ruler's Virtue

---

* M.A. , Political Science, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

บทนำ

คุณธรรมของผู้ปกครองเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้ปกครองหรือคณะผู้ปกครองไม่ให้ตนเองหรือกลุ่มตนกลายเป็นผู้ที่ไม่เหมาะสมที่จะปกครองรัฐ นิคโคโล มาเคียเวลลี (Niccolo Machiavelli, 1469-1572) เป็นนักปรัชญาการเมืองชาวอิตาลีผู้หนึ่ง ที่ได้พยายามให้คำอธิบายเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้ปกครองตามธรรมชาติของตนเอง ซึ่งก็ถูกกำหนดโดยบริบททางสังคมการเมืองของอิตาลีในยุคสมัยที่ตัวเขาเองมีชีวิตอยู่ อันมีชื่อว่ายุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (The Renaissance Ages) ซึ่งต้องประสบกับวิกฤตหลายประการ (สุนทร ราชวงศ์ศึก, 2551, น.304) เขาเสนอว่า เหตุผลของรัฐ (Reason of State) คือ เป้าหมายอันสูงสุด และถูกใช้เป็นปทัสถานในการวินิจฉัยความถูกต้อง ซึ่งก็คือสิ่งที่เรียกว่าคุณธรรมของผู้ปกครอง ผู้ศึกษาจึงต้องการนำเอาหลักคุณธรรมของผู้ปกครองของ มาเคียเวลลี มาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ผู้นำอย่าง จอมพลถนอม กิตติขจร เนื่องจากผู้นำที่ใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดตามที่มาเคียเวลลีต้องการ เพื่อแสวงหาสาเหตุของความสำเร็จและล้มเหลวของ จอมพลถนอม กิตติขจร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมผู้ปกครองของ จอมพลถนอม กิตติขจร ตามกรอบธรรมชาติของ นิคโคโล มาเคียเวลลี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบริบททางสังคมการเมืองที่มีอิทธิพลต่อธรรมชาติเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ปกครองของ นิคโคโล มาเคียเวลลี กับบริบททางสังคมการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองของ จอมพลถนอม กิตติขจร

นิยามศัพท์

เหตุผลของรัฐ หมายถึง ความมั่นคง แข็งแรง และมีเอกราชของรัฐ

เป้าหมายของรัฐ หมายถึง การบรรลุเหตุผลของรัฐ

ผู้ปกครองตามธรรมชาติ หมายถึง ผู้ปกครองที่ได้อำนาจมาด้วยการสืบสายโลหิต เป็นที่คุ้นเคยของประชาชน

ความรอบคอบ หมายถึง การแสวงหาวิธีการ (Means) ที่มีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเหตุผลของรัฐ

การปกครอง หมายถึง การปฏิบัติของเจ้าผู้ปกครองเพื่อจัดระเบียบทางสังคม เพื่อให้เกิดความมีระเบียบและประโยชน์สุขในหมู่ประชาชน

ผู้ปกครองหรือเจ้าผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจบังคับบัญชาผู้อื่น ไม่ว่าจะอำนาจนั้นจะได้อมาโดยวิธีการใดก็ตาม

คุณธรรม หมายถึง ความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายของตนเอง

คุณธรรมของผู้ปกครอง หมายถึง ความสามารถของผู้ปกครองในการบรรลุเหตุผลของรัฐ

คุณธรรมของประชาชน หมายถึง ความสามารถของปัจเจกบุคคลในการบรรลุเป้าหมายทางศาสนาหรืออุดมคติของตนเอง

อำนาจ หมายถึง ความสามารถในการทำให้ผู้อื่นกระทำในสิ่งที่โดยปกติเขาผู้นั้นไม่กระทำ

วิถีชีวิตทางการเมือง หมายถึง วิธีคิดที่ประเมินว่าสิ่งใดสามารถปฏิบัติได้จริง มากกว่าคิดว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับบริบททางสังคมการเมืองของ นิคโคโล มาเคียเวลลี

มาเคียเวลลี เป็นผู้อาศัยอยู่ในสังคมการเมืองอิตาลีในคริสต์ศตวรรษที่ 14 อันเป็นยุคที่เกิดการก่อตัวขึ้นของปัญญาชนที่มีแนวคิดแบบฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ซึ่งอิตาลีได้แตกแยกออกเป็นหลายรัฐ แต่ละรัฐใช้เล่ห์กลกำจัดคู่แข่ง ช่มเหิงประชาชน ทำให้บ้านเมืองอ่อนแอ และมีการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากต่างชาติ (แสวง คำหงษา, 2544, น.3) ชีวิตของเขาดำรงอยู่ในตำแหน่งนักรบทูตของสาธารณรัฐฟลอเรนซ์ (Florence) และมีโอกาสได้ติดต่อกับผู้มีอำนาจของรัฐต่าง ๆ หนึ่งในนั้น คือ ซีซาร์ บอร์เจีย (Cesare Borgia) อันเป็นบุคคลที่เขายกย่อง (เสถียร หอมขจร และคณะ, 2548, น.1) บุคคลผู้นี้ได้ขึ้นมาใช้อำนาจด้วยการหนุนนำของ พระสันตปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6 (Pope Alexander VI) และพยายามรักษาอำนาจทางการเมืองของตน (สมบัติ จันทร์วงศ์, 2558, น.153-154)

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมผู้ปกครองของ นิคโคโล มาเคียเวลลี

มาเคียเวลลี มีทรรศนะว่า ความยุ่งยากวุ่นวายในสังคมต้องอาศัยการเมืองการปกครองเท่านั้น ผู้ปกครองต้องรู้จักใช้ทั้ง ความเด็ดขาดโหดเหี้ยม และต้องรู้จักใช้ความเมตตาโอปปาอารี อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ (พระมหาดวงเด่น วิฑูญาโณ, 2558, น.130) ความมุ่งหมายในการเสนอทฤษฎีของเขาคือการแสวงหาเอกภาพของชาติ ในการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว สามารถใช้ทุกวิถีทาง แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม (เสถียร หอมขจร, สุขุม นวลสกุล, รุจิรา เตชางกูร, และยวงรัตน์ วิเต็ล, 2548, น.9) ผู้ปกครองควรดำเนินรูปแบบวิถีชีวิตตามเหตุผลของรัฐ (Reason of State) คือ ความอยู่รอดปลอดภัยของรัฐ (State of Survive) โดยคุณธรรมผู้ปกครอง (The Rulers' Virtue) คือ ความสามารถในการบรรลุเหตุผลของรัฐ ซึ่งเหตุผลของรัฐเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยคุณค่าของการตัดสินใจทางการเมือง รัฐจึงเป็นสถาบันทางจริยธรรมหนึ่งแยกต่างหากจากสถาบันศาสนา โดยคุณธรรมที่ผู้ปกครองควรปฏิบัติได้แก่ ความโอปปาอารี ความเมตตาปราณี การรักษาข้อตกลง หลีกเลี่ยงความเกลียดชัง ความมั่นคงของรัฐ การได้รับการยกย่อง การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ และการหลีกเลี่ยงคนสอพลอ ซึ่งควรใช้อย่างเหมาะสมตามแต่สถานการณ์ (แสวง คำหงษา, 2544, น.4-5)

พบได้ว่า มาเคียวเวลลี เป็นบุคคลที่เกิดในสังคมการเมืองอิตาลีศตวรรษที่ 14 ซึ่งมีการก่อตัวขึ้นของปัญญาชนนอกคริสตจักร ในส่วนของอิตาลีเอง ได้มีความไร้เสถียรภาพทางการเมือง เขามีทรรศนะว่าการแก้ไขต้องอาศัยผู้ปกครองที่รู้จักใช้ทั้งความเด็ดขาดและความเมตตาอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยผู้ปกครองจะต้องดำเนินวิถีชีวิตตนให้สอดคล้องกับเหตุผลของรัฐ ซึ่งก็คือความอยู่รอดปลอดภัยของรัฐ คุณธรรมผู้ปกครองก็คือความสามารถในการบรรลุเหตุผลของรัฐ

แนวคิดเกี่ยวกับบริบททางสังคมการเมืองของ จอมพลถนอม กิตติขจร

ประเทศไทยก่อนการครองอำนาจของ จอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2506 ภายนอกประเทศได้เกิดการรุกรานประเทศไทยของรัฐคอมมิวนิสต์ (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.254) และการที่สหรัฐ ฯ ต้องการให้ไทยสนับสนุนภารกิจต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ (กุลลดา เกษบุญชู มี้ด, 2550, น.1-2) ส่วนภายในประเทศ มีการทุจริตคอร์รัปชัน (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.213) เกิดการที่ข้าราชการทหารพยายามแสวงหาผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลสูง (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.65-93)

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมผู้ปกครองของ จอมพลถนอม กิตติขจร

จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพเรียบร้อย (จอมพลถนอม กิตติขจร, 2532, น.8) แต่มักอ้างว่า ต้องการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่เสมอ (Morell and Samudavanija, 1981) บทบาททางด้านการเมืองของ จอมพลถนอม กิตติขจร อยู่ที่การรักษาอำนาจและเสถียรภาพทางการเมืองของกองทัพ ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองได้ทำให้เขามีมุมมองว่า ระบอบเผด็จการทหาร เท่านั้น ที่สามารถแก้ไขปัญหาทางการเมืองของประเทศได้ โดยที่บุคคลที่เกื้อหนุนให้ขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองได้ คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐบาลสหรัฐอเมริกา และกองทัพ (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.59-137, น.162-171, น.275, น.512-513)

พบได้ว่า ประเทศไทยก่อนการครองอำนาจของ จอมพลถนอม กิตติขจร ในปี พ.ศ. 2506 ภายนอกประเทศได้เกิดสงครามเย็นขึ้น และรัฐทั้งสองค่ายโลกได้พยายามเข้าคุกคามประเทศไทยภายในประเทศเอง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ความแตกแยกทางการเมือง และการก่อตัวขึ้นของขบวนการนักศึกษาปัญญาชน ในส่วนของ จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพเรียบร้อย และแสดงความต้องการจะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่เสมอ และมีความไร้เสถียรภาพทางการเมืองได้ทำให้เขามีความคิดว่าต้องใช้ระบอบเผด็จการทหารเท่านั้น

โดยการศึกษาวิจัยนี้ ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษาวิจัยของ แสง คำหงษา เรื่อง “คุณธรรมของผู้ปกครอง ศึกษากรณีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตามกรอบทรรศนะของนิคโคโล มาเคียวเวลลี” (2544) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาต่อยอด โดยศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมผู้ปกครองของ จอมพลถนอม กิตติขจร ตามกรอบทรรศนะของ มาเคียวเวลลี

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในแนวทางจริยศาสตร์ประยุกต์ (Applied Ethics) คือ การนำเอาแนวคิดทางจริยศาสตร์ไปใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมือง วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) นำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ขั้นตอนในการศึกษาประกอบไปด้วย ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับบริบททางสังคมการเมือง อิทธิพลของบริบทของสังคมการเมืองต่อเหตุผลในการตัดสินใจของผู้ปกครอง คุณสมบัติของผู้ปกครอง วิธีการขึ้นสู่อำนาจของผู้ปกครอง และคุณธรรมของผู้ปกครอง ทั้งที่พบในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ มาเคียเวลลี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ จอมพลถนอม กิตติขจร ขั้นตอนเปรียบเทียบความสัมพันธ์ โดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ มาเคียเวลลี กับผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ จอมพลถนอม กิตติขจร ขั้นตอนสรุปผล แสดงให้เห็นถึงผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของผลลัพธ์ที่ได้

อภิปรายผลการศึกษา

บริบททางสังคมการเมือง

สังคมการเมืองอิตาลีในยุคสมัยของ มาเคียเวลลี นั้นเป็นสังคมเมืองที่มีความแตกแยก บรรดาผู้ปกครองต้องกลายเป็นผู้ปล้นสะดมประชาชน อันเป็นช่องว่างให้ต่างชาติสามารถใช้กลอุบายในการเข้าแทรกแซง (เสนห์ จามริก, 2519, น.192-193) ในส่วนของประเทศไทยก่อน พ.ศ. 2506 อันเป็นปีที่ จอมพลถนอม กิตติขจร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นครั้งที่สอง ซึ่งเป็นการขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองอย่างเต็มที เกิดการที่ข้าราชการทหารพยายามแสวงหาผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลสูง มีการทุจริตคอร์ปชั่น (ธารรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.65-93) สถานการณ์โลกในขณะนั้นกำลังอยู่ในยุคของสงครามเย็น ประเทศไทยได้ถูกต่างชาติเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ทั้งจากค่ายคอมมิวนิสต์ที่นำโดยโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียดนามเหนือ ที่มีความต้องการรุกรานประเทศไทย (ธารรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.254) และค่ายเสรีประชาธิปไตยที่นำโดยสหรัฐ ฯ ที่ต้องการให้ไทยเข้าเป็นแนวร่วมทางการเมืองของตน (กุลลดา เกษบุญชู มีดี, 2550, น.1-2) สรุปได้ว่าบริบททางสังคมการเมืองของอิตาลีในยุคของ มาเคียเวลลี มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมการเมืองของประเทศไทยในยุคของ จอมพลถนอม กิตติขจร เนื่องด้วยสังคมเมืองที่แตกแยก ผู้ปกครองคอยแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน และกำลังถูกแทรกแซงจากต่างชาติ

อิทธิพลของบริบทของสังคมการเมืองต่อเหตุผลในการตัดสินใจของผู้ปกครอง

เมื่อโครงสร้างทางการเมืองเกิดความไร้เสถียรภาพ มาเคียเวลลี ได้เสนอแนะแนวทางการปกครองที่เขาเชื่อว่าสามารถทำให้รัฐมั่นคง เข้มแข็ง และมีเอกภาพได้ เขาอธิบายว่าการต่อสู้มีอยู่ 2 ชนิด คือ ด้วยกำลังความรุนแรง และด้วยเหตุผล สถานการณ์เป็นสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองต้องนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจว่า ควรเลือกใช้วิธีการใดในการแก้ไขปัญหา (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.79) ในส่วนของ จอมพลถนอม กิตติขจร นั้น เนื่องจากสถานการณ์หรือบริบททางสังคมการเมืองไทยในยุคก่อนหน้านี้นี้มีความไร้เสถียรภาพ เขาจึงได้มีมุมมองว่า ระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกยังไม่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมการเมืองไทยขณะนั้น (เดลินิวส์, 2514) จำต้องหันไปใช้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการทหาร ระบบการเมืองดังกล่าวเป็นมรดกของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในช่วงปี พ.ศ. 2502-2506 ซึ่งนายกรัฐมนตรีสามารถใช้อำนาจเด็ดขาดลงโทษผู้กระทำความผิด และอุปถัมภ์ช่วยเหลือประชาชนได้อย่างเต็มที่ ไม่มีรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งและฝ่ายค้าน มีเพียงสภาร่างรัฐธรรมนูญที่คอยผ่านร่างกฎหมายที่รัฐบาลเป็นผู้เสนอเท่านั้น มีจุดเด่นในเรื่องของการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และการไร้การตรวจสอบหรือถ่วงดุลทางอำนาจไม่ว่าจากกลไกใด ๆ (พืด ลวางกูร, 2554, น.123-130) กล่าวได้ว่า จอมพลถนอม กิตติขจร นั้น ภายใต้บริบททางสังคมการเมืองไทยที่ไร้เสถียรภาพ ก็มีแนวทางการปกครองโดยใช้ความรุนแรง อันเป็นไปตามที่ มาเคียเวลลี ต้องการทุกประการ

คุณสมบัติของผู้ปกครอง

มาเคียเวลลี ได้เสนอวิธีการต่อสู้ 2 ประเภท ได้แก่ การต่อสู้ด้วยความรุนแรงเด็ดขาด และการต่อสู้ด้วยกฎหมาย ซึ่งควรเลือกใช้ด้วยความเหมาะสมกับสถานการณ์ (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.79) จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ได้ใช้ทั้งวิธีการทางกฎหมายและความเด็ดขาดรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ในส่วนของการใช้กฎหมายนั้น อาทิ การใช้นโยบายให้ตนเองและรัฐมนตรีถอนตัวจากการค้า เพื่อเพิ่มการสนับสนุนทางการเมือง (ประจวบ ทองอุไร, 2501, น.2) ส่วนการใช้อำนาจเด็ดขาดในการแก้ปัญหานั้น เช่น การใช้อำนาจตามมาตรา 17 ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2501 ลงโทษผู้ที่เป็นภัยต่อบ้านเมือง (อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.324) เพื่อการบรรลุผลดีทางการปกครอง มาเคียเวลลียังต้องการให้ เจ้าผู้ปกครองมีคุณสมบัติของสุนัขจิ้งจอกและราชสีห์ อันได้แก่ ความกล้าหาญ รอบคอบ อีกทั้งยังต้องมีความฉลาดหลักแหลม อันจะเสริมจุดเด่นจุดด้อยของกันและกัน (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.80) จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นผู้ที่มีทั้งคุณสมบัติของราชสีห์ อันได้แก่ การใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดในฐานะผู้เผด็จการทหาร (อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.369-371) ส่วนคุณสมบัติของสุนัขจิ้งจอก ได้แก่ หนีไปสาบานที่วัดพระแก้วในวันที่มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าถึงอย่างไรตนก็จะต้องได้รับชัยชนะ (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 2501, น.28, น.29, น.48-49, น.50) เกี่ยวกับความ

กล่าวหาญ พบได้จากการตัดสินใจสนับสนุนการทำสงครามของสหรัฐ ฯ ต่อเวียดนามเหนือ จนประเทศชาติได้รับผลประโยชน์ทางการเงินอันจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสาธารณูปโภค พื้นฐาน (ฮาร์ริงค็อกซ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.289) ในเรื่องของความรอบคอบ จอมพลถนอม กิตติขจร เห็นได้จากการสั่งห้ามการเดินขบวนของเด็กในงานวันเด็ก พ.ศ. 2507 เนื่องด้วยเกรงว่าอาจนำไปสู่เหตุการณ์วุ่นวายได้ (ฮาร์ริงค็อกซ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.377) ความฉลาดหลักแหลม ก็เป็นสิ่งที่พบได้จากการทำที่ว่าจะผ่อนปรนให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้นกว่าสมัยรัฐบาลของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ฮาร์ริงค็อกซ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.261-263) แต่ผู้ใดที่ใช้เสรีภาพไปในทางที่เป็นภัยต่อบ้านเมืองก็ยิ่งถูกกวาดล้างอยู่ดี (เดลินิวส์, 2511) และเพื่อไม่ให้ธรรมชาติที่เลวร้ายของมนุษย์มาครอบงำเจ้าผู้ปกครอง มาเคียวเวลลีเสนอให้เจ้าผู้ปกครองจึงต้องมีคุณสมบัติที่เหนือกว่ามนุษย์ทั่วไป คือ ต้องมองการณ์ไกล มีเป้าหมายที่ชัดเจน แต่ยืดหยุ่นในวิธีการ (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.12) จอมพลถนอม กิตติขจร มีคุณสมบัติเหนือมนุษย์ ประการแรก เรื่องการมองการณ์ไกล สามารถพบได้จากการประกาศไม่พึงพาภาษีของประชาชนในปี พ.ศ. 2506 เมื่อจะเกิดปัญหาอดงบประมาณขาดดุลทุกปีในอีก 3 ปีข้างหน้า (ฮาร์ริงค็อกซ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.332-333) จนปัญหาดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อคะแนนเสียงในช่วงเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2512 ประการที่ 2 ความมีเป้าหมายชัดเจนในการกำหนดนโยบาย คือ แผนนโยบายล้วนเป็นไปเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แต่มีความยืดหยุ่น (Flexible Means) ในนโยบาย อย่างการปล่อยตัวบรรดานักโทษทางการเมืองที่ถูกขังลี้มในสมัยรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ฮาร์ริงค็อกซ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.261-263)

วิธีการขึ้นสู่อำนาจ

มาเคียวเวลลี มีทรรศนะของเขาเกี่ยวกับเจ้าผู้ปกครองที่ได้มาโดยความสามารถของผู้อื่น และโดยโชคชะตาที่ดี (By the Arms of Others or by Good Fortune) เป็นบุคคลที่ไม่มีความสามารถมากพอสำหรับการเป็นผู้ปกครองแต่ได้อำนาจมาโดยการหนุนนำจากผู้อื่น โดยบุคคลที่เขายกมาเป็นตัวอย่าง คือ ซีซาร์ บอร์เจีย (Cesare Borgia) ผู้ที่ได้ครองรัฐโรมัญญา ก็เนื่องด้วยการสนับสนุนของผู้เป็นบิดา คือ พระสันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6 (Pope Alexander VI) (สมบัติ จันทรวงศ์, 2558, น.153-154) ในกรณีของ จอมพลถนอม กิตติขจร เขาได้อำนาจรัฐในฐานะนายกรัฐมนตรีมาทั้งใน พ.ศ. 2501 และ พ.ศ. 2506 ก็เนื่องด้วยการอาศัยการสนับสนุนจากผู้อื่น ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปัจจัยทางด้านรัฐบาลสหรัฐอเมริกา และปัจจัยทางด้านกองทัพ (ฮาร์ริงค็อกซ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.59-137, น.162-171, น.275) ซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจร ก็ยอมรับว่า รัฐบาลของตนมีปัญหาด้านชั้นเชิงการบริหารราชการ (ชาวไทย, 2501) มาเคียวเวลลี กล่าวว่า แม้ ซีซาร์ บอร์เจีย จะได้รับรัฐโรมัญญามาแล้ว แต่กองกำลังของเขายังเป็นกองกำลังของ ตระกูลโอรซินี (Orsini) ที่จ้องจะยึดอำนาจของเขา และ พระเจ้าหลุยส์ที่ 12 (Louis XII) แห่งฝรั่งเศสที่เข้ามาแทรกแซงอิตาลี

เองก็คิดในทำนองเดียวกันนี้เช่นกัน ซีซาร์ บอร์เจีย จึงได้ทำให้พวกของ ตระกูลโอรซินี และ ตระกูลโคโลนนา (Colonna) ในโรมอ่อนแอลง ด้วยการเอากองกำลังของพวกนี้มาเป็นพวกตนโดยแต่งตั้งให้เป็นขุนนาง รวมทั้งให้เงินและตำแหน่ง ซึ่ง ตระกูลโอรซินี ก็รู้ตัวก่อนถูกฆ่าไป ทำให้เขาสามารถปราบปรามได้ทั้งหมด ส่วนกรณีของ พระเจ้าหลุยส์ที่ 12 เขาก็เตรียมการป้องกันราชภัยจากพระองค์ โดยวิธีการล่อลวงพวกของ ตระกูลโอรซินี มาเป็นพวกเพื่อเสริมแนวป้องกันรัฐ (สมบัติ จันทรวงศ์, 2558, น.155-157) เมื่อ จอมพลดอนอม กิตติขจร ได้อำนาจทางการเมืองในปี พ.ศ. 2506 ภายในกองทัพยังคงมีคู่แข่งทางอำนาจอยู่ ได้แก่ พล.อ. จิตติ นาวิเสถียร จึงต้องถูกย้ายไปอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ได้คุมกำลังเพียงเท่านี้ก็สามารถควบคุมกองทัพเอาไว้ได้ (อึ้งศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.353) ในระหว่างนี้มีการกบฏของทหารอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเพียงครั้งเดียว คือ กบฏ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2507 ซึ่งการที่จอมพลดอนอม กิตติขจร สามารถควบคุมกองทัพเอาไว้ได้แล้วนั้น การกวาดล้างจับกุมกบฏดังกล่าวจึงไม่ใช่เรื่องยาก (ประชาธิปไตย, 2507, น.1, น.12) จอมพลดอนอม กิตติขจร ไม่ปลดคณะรัฐมนตรีเดิมของรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ให้สืบทอดอำนาจต่อในฐานะคณะรัฐมนตรีของตน พร้อมทั้งดูแลด้วยความประนีประนอมอมชอม (อึ้งศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.310-311) จนทำให้สามารถควบคุมคณะรัฐมนตรีชุดนี้ได้ (ชั้นเงิน, 2510, น.6) ฝ่ายสหรัฐ ฯ ซึ่งมีบทบาทเป็นอย่างมากในการเกื้อหนุนให้ จอมพลดอนอม กิตติขจร ขึ้นสู่อำนาจได้ เมื่อพบเห็น จอมพลดอนอม กิตติขจร สามารถควบคุมกลุ่มอำนาจต่าง ๆ เอาไว้ได้ ก็ยิ่งให้การสนับสนุนมากยิ่งขึ้น (Department of State, 1994, p.250-257) มาเคียวเวลลี กล่าวต่อว่า เมื่อได้ปกครองโรมัญญาโดยเบ็ดเสร็จแล้ว ซีซาร์ บอร์เจีย ก็พบว่าเมืองถูกควบคุมโดยพวกขุนนางทุจริต จึงแต่งตั้งฆูบรูซผู้หนึ่ง มาใช้กำลังโหดร้ายเพื่อกู้คืนสถานการณ์สู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด แล้วป้ายความผิดทั้งหมดให้แก่ฆูมนตรี (สมบัติ จันทรวงศ์, 2558, น.157) จอมพลดอนอม กิตติขจร ขึ้นครองอำนาจท่ามกลางปัญหาการรุกรานจากคอมมิวนิสต์ เขาต้องการใช้อำนาจอันเด็ดขาดในการจัดการกับปัญหานี้ แต่ไม่ได้ลงมือด้วยตนเอง กลับตั้งกองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ แล้วให้ พล.อ. ประภาส จารุเสถียร คนในรัฐบาลที่มีชื่อเสียงในทางไม่ดีอยู่แล้ว เป็นผู้บัญชาการ โดยที่จอมพลดอนอม กิตติขจร คงภาพลักษณ์ของผู้นำที่นุ่มนวลไว้ได้ (อึ้งศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.266)

มาเคียวเวลลี กล่าวทิ้งท้ายว่า ในส่วนของอนาคตนั้น ซีซาร์ บอร์เจีย ไม่แน่ใจว่าผู้สืบทอดตำแหน่งในศาสนจักรเป็นมิตรกับเขาหรือไม่ ซึ่งพวกนั้นอาจจะชิงเอาตำแหน่งสันตะปาปาที่ควรจะเป็นของเขาไปได้ เพื่อที่เขาจะได้มั่นใจในเรื่องการสืบทอดตำแหน่ง ประการแรก เขาได้กำจัดเชื้อสายของพวกขุนนางที่ถูกเขากำจัดออกไป เพื่อให้พวกนี้ไม่สามารถเข้าขอความช่วยเหลือจากสันตะปาปาอันจะเป็นภัยต่อเขาได้ ประการที่สอง เขาได้เอาชนชั้นปกครองทั้งหลายในโรมมาเป็นพวก เพื่อคานสันตะปาปาไว้ ประการที่สาม เขาได้ดึงเอาคณะพระคาร์ดินัลให้มาอยู่ในอำนาจ และประการที่สี่ เขาต้องได้อำนาจทั้งหมดมาโดยเด็ดขาด ก่อนที่พระสันตะปาปาจะสิ้นชีวิต ฝ่ายฝรั่งเศส ภายหลังจากนั้นถูกสเปนขับไล่ออกจากเนเปิลส์ และทั้งสองฝ่ายก็ต้องการจะมาเป็นมิตรกับ ซีซาร์ บอร์เจีย กำลัง

อำนาจของเขาในหัวเวลานี้เข้มแข็งพอที่จะเข้าโจมตีปิซาและฟลอเรนซ์ แต่ ซีซาร์ บอร์เจีย ก็สิ้นชีพด้วยอาการป่วย (สมบัติ จันทรวงศ์, 2558, น.157-159) สำหรับ จอมพลดอนอม กิตติขจร ในช่วงรัฐบาลคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2515-2516 นั้น ผู้ที่สนับสนุนให้ตนขึ้นมามีอำนาจได้ ที่เหลืออยู่ในขณะนั้นก็ มีเพียงกองทัพและรัฐบาลสหรัฐ ฯ เท่านั้น ส่วน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ถึงแก่อสัญกรรมไปก่อนหน้านี้อแล้ว และก็มีข้า้วอำนาจใหม่ที่ขึ้นมาท้าทายอำนาจของรัฐบาล จอมพลดอนอม กิตติขจร อันได้แก่นิสิตนักศึกษาและปัญญาชนผู้มีความต้องการระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกองทัพและรัฐบาลสหรัฐ ฯ เองก็พยายามตีตัวออกห่างรัฐบาล จอมพลดอนอม กิตติขจร มากขึ้นเรื่อย ๆ การที่ จอมพลดอนอม กิตติขจร ต้องยุติระบอบประชาธิปไตย แล้วหันไปนิยมและฟื้นฟูระบอบเผด็จการทหารเหมือนในช่วงที่ตนขึ้นมา มีอำนาจครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2506 ก็เนื่องด้วยได้ไตร่ตรองแล้วว่า การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่สิ่งที่ตนมีความถนัด และเหตุผลเกี่ยวกับการรุกรานจากคอมมิวนิสต์ แต่ทว่ากองทัพที่เคยควบคุมได้ตลอดมานั้น เมื่อกลุ่มของ จอมพลดอนอม กิตติขจร ผูกขาดอำนาจยาวนานเกินไป ความไม่พอใจจากทหารกลุ่มอื่นก็ตามมา ส่วนรัฐบาลสหรัฐ ฯ นั้นการที่ จอมพลดอนอม กิตติขจร ล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ฟื้นฟูระบอบเผด็จการทหารกลับมาอีกครั้ง ประกอบกับนโยบายการถอนทหารออกจากเวียดนามของสหรัฐ ฯ ก็ได้ทำให้สหรัฐ ฯ ลดงบประมาณช่วยเหลือแก่ไทยลงไปอีก แม้จอมพลดอนอม กิตติขจร จะเจรจากับฝ่ายสหรัฐ ฯ ว่ารัฐบาลไทยจะสานต่อนโยบายต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคกับสหรัฐ ฯ ต่อไป แต่สหรัฐ ฯ ก็ยังยืนยันที่จะตัดงบช่วยเหลือที่มีให้แก่ไทย โดยในปี พ.ศ. 2515 ที่ไทยได้รับการสนับสนุนถึง 95.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ก็เหลือเพียง 40.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ และ 29.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ในปี พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2517 ตามลำดับ (อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.527-528) ซึ่ง จอมพลดอนอม กิตติขจร ก็จะสามารถลดทอนปัญหาเหล่านั้นได้ หากได้ปฏิบัติตามวิธีการในระยะยาว 4 ประการ ตามที่ มาเคียวเวลลี ได้กล่าวไว้ ซึ่งเขากลับประพจน์เพียงข้อแรก อันได้แก่ “การกำจัดบรรดาผู้ต่อต้าน เพื่อให้พวกนี้ไม่สามารถเข้าขอความช่วยเหลือจากเจ้าผู้ปกครอง ผู้สนับสนุนตน อันจะเป็นภัยต่อเจ้าผู้ปกครองได้” ดังเช่นการที่ ซีซาร์ บอร์เจีย ทำการกำจัดเชื้อสายของพวกขุนนางที่ถูกเขากำจัดออกไป เพื่อให้พวกนี้ไม่สามารถเข้าขอความช่วยเหลือจากสันตะปาปา ผู้สนับสนุนเขา อันจะเป็นภัยต่อเขาได้ ตรงจุดนี้จะขออนุโลมว่า เทียบได้กับขบวนการนิสิตนักศึกษาในขณะนั้น ที่ได้รับการศึกษาจากสหรัฐ ฯ อันเป็นชาติที่ให้การสนับสนุน จอมพลดอนอม กิตติขจร จนขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองได้ การที่จอมพลดอนอม กิตติขจร ได้ทำการปราบปรามนักศึกษาอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แต่กลับไม่ได้ดำเนินการตามอีก 3 ข้อ อันได้แก่ “การเอาผู้มีอิทธิพลทางการเมืองทั้งหลายมาเป็นพวก เพื่อคานผู้สนับสนุนไว้” เทียบได้กับการดึงเอานักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมาอยู่ข้างตน อันจะทำให้มีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลสหรัฐ ฯ มากขึ้น “การดึงเอาบุคคลของผู้สนับสนุนให้มาอยู่ในอำนาจ” เทียบได้กับการดึงเอาฝ่ายการทูตของสหรัฐ ฯ มาอยู่ข้างตน และ “การได้อำนาจทั้งหมดมาโดยเด็ดขาด ก่อนที่ผู้สนับสนุนจะสิ้นชีวิต” เทียบได้กับการที่เขาจะต้องดำเนินการทุกอย่างให้รวดเร็วที่สุด ซึ่งถ้าหากกระทำสำเร็จทั้งหมดทุกข้อที่กล่าวมา รัฐบาล จอมพล

ถนอม กิตติขจร จะมีอำนาจที่คานกันได้กับผู้ที่เคยสนับสนุนตน คือ รัฐบาลสหรัฐ ฯ ตลอดจนฝ่ายกองทัพได้ ซึ่งก็ไม่ปรากฏว่า จอมพลถนอม กิตติขจร ได้กระทำการเช่นนั้น ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลของ จอมพลถนอม กิตติขจร จำต้องให้ความยินยอมต่อฝ่ายสหรัฐ ฯ เรื่อยมา เพราะจำต้องอาศัยพึ่งพาสหรัฐ ฯ ในทางด้านเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่น่าคิดว่าไม่ใช่เพราะตัวเขาไม่รับรู้ในอำนาจเหนือประเทศไทยที่มากขึ้นของรัฐบาลสหรัฐ ฯ แต่ก็เพราะอำนาจและอิทธิพลของสหรัฐ ฯ ที่มีต่อประเทศไทยเข้มแข็งเกินกว่าจะต้านทานได้ กล่าวได้ว่าเป็นภาวะจำเป็น มากกว่าความดี้อยความสามารถของ จอมพลถนอม กิตติขจร จนในที่สุด ขบวนการนักศึกษาปัญญาชน และรัฐบาลสหรัฐ ฯ ก็เป็นสาเหตุให้เขาต้องหมดสิ้นอำนาจทางการเมืองและลี้ภัยไปยังต่างประเทศ

แม้ว่า จอมพลถนอม กิตติขจร จะไม่ประสบความสำเร็จในขั้นปลายของการครองอำนาจทางการเมือง แต่เป็นผู้ปกครองที่ครองอำนาจเป็นระยะเวลายาวนานนับทศวรรษ และบรรลุเป้าหมายของรัฐ อันได้แก่ ความอยู่รอดปลอดภัยของรัฐ โดยรักษาเอกราชของรัฐจากภัยคอมมิวนิสต์เอาไว้ได้

คุณธรรมของผู้ปกครอง

ความโอ้อ้อมอารี (Liberality)

มาเคียวเวลลี กล่าวว่า ความโอ้อ้อมอารีที่โหมใช้โดยไม่พิจารณาจะกลายเป็นความฟุ้งเฟ้อ (Magnificence) ซึ่งจะกลับกลายเป็น “การสร้างภาระแก่ประชาชน” (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.72) จอมพลถนอม กิตติขจร แสดงความโอ้อ้อมอารีได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ คือ กรณีของการไม่ยอมแก้ปัญหารายรับประจำปีของรัฐบาลด้วยการขึ้นภาษี ซึ่งปัญหานี้รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก่อขึ้นด้วยโครงการพัฒนาต่าง ๆ (ธารงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.332-333)

ความเมตตาปรานี (Clemency)

มาเคียวเวลลี เชื่อว่า ความเมตตาปรานีเป็นสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองควรใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพราะอาจทำลายเจตนารมณ์ของรัฐหากใช้อย่างไร้ขอบเขต (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.75) จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ใช้ความเมตตาอย่างถูกต้องเหมาะสมแก่สถานการณ์แล้ว ได้แก่ การประกาศเร่งรัดการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร (ธารงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.213) แต่ยังคงมีการใช้มาตรการอันรุนแรงเด็ดขาดกับบรรดาผู้ที่นิยมในอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ (สยามนิกร, 2503)

การรักษาข้อตกลง (Keep Faith)

มาเคียวเวลลี อธิบายว่า การรักษาข้อตกลงในทุกเรื่องโดยปราศจากการไถ่ต่อรองถึงความเหมาะสม ย่อมนำไปสู่การสูญเสียอำนาจโดยง่าย (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.79) คุณธรรมนี้ของจอมพลถนอม กิตติขจร พบได้ในการให้คำสัญญาว่าจะเร่งรัดการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ

ถาวร แต่พอถึงเวลากลับผลัดไปเรื่อย ๆ จนสามารถยึดเยื้อระยะเวลาครองอำนาจในฐานะรัฐบาลคณะปฏิวัติได้ถึง 5 ปี 3 เดือน (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.420-429)

หลีกเลี่ยงการดูถูกเหยียดหยามและความชิงชัง (Avoid Being Despised and Hated)

มาเคียวเวลลี กล่าวว่า เจ้าผู้ปกครองควรเป็นผู้ที่สามารถควบคุมความต้องการใฝ่ต่ำของตน และสามารถสร้างภาพลักษณ์ให้ประชาชนเห็นถึงความประเสริฐ (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.83) จอมพลถนอม กิตติขจร ได้สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ประชาชนรักใคร่ คือ ความสุภาพ อ่อนโยน ไม่ยึดติดกับอำนาจ พุดจาไพเราะ ปลอดการคอร์รัปชัน (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.188-189, น.213)

ความมั่นคงของรัฐ (State Security)

มาเคียวเวลลี อธิบายว่า เพื่อการรักษาความปลอดภัยของรัฐและตัวเจ้าผู้ปกครองเอง กลวิธีต่าง ๆ จึงต้องถูกนำมาใช้ตามแต่สถานการณ์ (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.96) จากการพิจารณาจากงบประมาณที่ให้แก่กระทรวงกลาโหมที่มากกว่ากระทรวงใด ๆ (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.339-340) ทำให้พบว่านโยบายด้านความมั่นคงเป็นนโยบายด้านที่ จอมพลถนอม กิตติขจร ให้ความสำคัญที่สุด ซึ่งมีความเหมาะสมแก่สถานการณ์ เนื่องจากในช่วงเวลานั้นเหตุการณ์ภายในประเทศและภายนอกประเทศยังขาดเสถียรภาพอยู่

การสร้างพฤติกรรมเพื่อให้ได้รับการยกย่อง (Conduct Himself so as to Gain Renown)

มาเคียวเวลลี กล่าวว่า เมื่อเข้าแผ่นดินกระทำความผิดปกติ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะดีหรือเลว เจ้าผู้ปกครองก็ควรจะมีสิ่งสนองตอบต่อการกระทำนั้น (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.102) จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ดำเนินคดีต่าง ๆ กับผู้กระทำความผิดโดยไม่ไว้หน้าผู้ใด ด้วยนโยบายปราบปรามการคอร์รัปชัน โดยเฉพาะการคอร์รัปชันของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อดีตนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีและผู้สนับสนุนให้ จอมพลถนอม กิตติขจร สามารถขึ้นสู่อำนาจได้ ถือเป็น การดำเนินการโดยไม่ไว้หน้าผู้ใด (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.215)

การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของเจ้าผู้ปกครอง (Concerning the Secretaries of Prince)

มาเคียวเวลลี เชื่อว่า การเลือกเฟ้นข้าราชการเป็นสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญ ถ้าบุคคลรอบข้างเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและซื่อสัตย์ ก็จะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเจ้าผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.107) คณะรัฐมนตรีของ จอมพลถนอม กิตติขจร มีประสบการณ์ยาวนานและต่อเนื่องในการบริหารประเทศในตำแหน่งต่าง ๆ นับตั้งแต่สมัยรัฐบาล นายพจน์ สารสิน ในปี พ.ศ. 2500 และไม่มีมลทินด้านการคอร์รัปชันเลยตลอด

ระยะเวลาบริหารประเทศก่อนปี พ.ศ. 2512 ยกเว้นเพียงผู้เดียว คือ พล.อ. ประภาส จารุเสถียร (ยศ ในขณะนั้น) ที่มีปัญหาการคอร์รัปชันจากกรณีหมูแพง (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2550, น.131) แต่ จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ให้ไปดูแลงานที่มีผลเสียต่อภาพลักษณ์ อย่างผู้บัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์

การหลีกเลี่ยงคนประจบสอพลอ (Flatterers)

มาเคียเวลลี อธิบายว่า เจ้าผู้ปกครองต้องให้ที่ปรึกษาพูดความจริงเฉพาะในสิ่งที่ถูกถาม แต่ เจ้าผู้ปกครองควรจะถามทุกเรื่องที่ตนสงสัยและรับฟังความเห็นจากเหล่าที่ปรึกษา หลังจากนั้น การตัดสินใจชี้ขาดจะต้องเป็นของตัวเอง (Denise, White, Peterfreund, 1992, p.109) วิธีฟังความโดยยึดถือข้อเท็จจริงของ จอมพลถนอม กิตติขจร สามารถพบได้จากการที่ จอมพลถนอม กิตติขจร เลือกที่จะฟังความเห็นของลูกพรรคในการแก้ไขโครงสร้างพรรคที่มีลักษณะคล้ายพรรคคอมมิวนิสต์ แทนที่จะเชื่อถือหลักการของ พล.ท. แสวง เสนาณรงค์ ผู้ร่วมงานกับตนตลอดจนรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มาอย่างยาวนาน ผู้ซึ่งต้องการให้พรรคมีการดำเนินงานทางการเมืองในระยะยาว แต่ถ้าไม่แก้ไข พรรคอาจจะโดนครหาด้วยเงื่อนไขด้านโครงสร้างพรรคได้ (ประชาธิปไตย, 2513, น.1)

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้ (1) บริบททางสังคมการเมืองอิตาลีในสมัยของ นิคโคโล มาเคียเวลลี และบริบททางสังคมการเมืองไทยในสมัยของ จอมพลถนอม กิตติขจร มีความสอดคล้องกัน (2) อิทธิพลของบริบททางสังคมการเมืองต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองของ นิคโคโล มาเคียเวลลี และ จอมพลถนอม กิตติขจร มีความสอดคล้องกัน (3) คุณสมบัติของผู้ปกครองของ นิคโคโล มาเคียเวลลี และ จอมพลถนอม กิตติขจร มีความสอดคล้องกัน (4) เกี่ยวกับวิธีการขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของ นิคโคโล มาเคียเวลลี และ จอมพลถนอม กิตติขจร มีความสอดคล้องกัน ยกเว้นวิธีการรักษาอำนาจในบั้นปลาย 4 ประการ ซึ่ง จอมพลถนอม กิตติขจร ได้กระทำเพียงประการเดียว (5) คุณธรรมผู้ปกครองของ นิคโคโล มาเคียเวลลี มีความสอดคล้องกับ คุณธรรมผู้ปกครองของ จอมพลถนอม กิตติขจร ทุกประการ กล่าวได้ว่า จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นผู้มีบริบททางสังคมการเมือง และคุณธรรมผู้ปกครอง อันสอดคล้องกับ นิคโคโล มาเคียเวลลี ทุกประการ ยกเว้นวิธีการรักษาอำนาจในบั้นปลาย 4 ประการ ซึ่งกระทำเพียงประการเดียว และเป็นเหตุให้ต้องสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองไป แต่ก็สามารถทำให้ตนเป็นผู้ปกครองที่บรรลุเป้าหมายของรัฐได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) สาเหตุความล้มเหลวในการครองอำนาจของ จอมพลถนอม กิตติขจร นอกจากเหตุผลด้านความจำเป็นแล้ว ยังมีอีกสาเหตุด้านการทุจริตที่ผู้วิจัยละเว้นไม่ได้ กล่าวถึงในการศึกษาวิจัย แม้จะยืนยันไม่ได้ว่ามีความผิดจริงหรือไม่ (2) คุณธรรมของผู้ปกครองตาม ทรรศนะของ นิคโคโล มาเคียเวลลี จากหนังสือเรื่อง “เจ้าผู้ปกครอง” นั้น ต้องเป็นระบอบการ ปกครองแบบเผด็จการโดยผู้ปกครองเพียงคนเดียว (Principate)

บรรณานุกรม

- กุลลดา เกษบุญชู มีต์. (2550). *การเมืองไทยในยุคสฤษดิ์-ถนอม ภายใต้โครงสร้างอำนาจโลก*. งานวิจัยทุนปริดี พนมยงค์ ไม่ได้รับการตีพิมพ์, มุลนิธิ 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ชันเงิน (นามแฝง). (2510). *ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีหรือไม่*. *ชาวไทย*, (8 ธันวาคม 2510), 6.
- ชาวไทย*. (2501). พระนคร : 3 มกราคม 2501.
- เดลินิวส์*. (2511). พระนคร : 21 เมษายน 2511.
- _____. (2514). พระนคร : 19 พฤศจิกายน 2514.
- ถนอม กิตติขจร, จอมพล. (2532). *บันทึกจากใจ*. สระบุรี : ปากเพรียวการช่าง.
- ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. (2550). *บทบาททางการเมืองของจอมพลถนอม กิตติขจร พ.ศ. 2506 - 2516*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรรนิตี เศรษฐบุตตร. (2554). *เกิดมาเป็นนายก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประจวบ ทองอุไร. (2501). *จดหมายเหตุของนายรำคาญ*. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 4 (38), 28, 29, 48-49, 50.
- ประชาธิปไตย*. (2507). พระนคร : 18 ธันวาคม 2507, 1, 12.
- _____. (2513). พระนคร : 1 มกราคม 2513, 1.
- พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ. (2558). *การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดของนิคโคโล มาเคียเวลลี*. *สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3(2), 129-130.
- พัต ลวางกูร. (2554). *ความคิดทางการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์เอกสารทางวิชาการมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมบัติ จันทร์วงศ์ (แปล). (2558). *เจ้าผู้ปกครอง*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา. แปลจาก Machiavelli, Niccolo. 1532. *The Prince*.
- สยามนิกร*. (2503). พระนคร : 30 กันยายน 2503.
- สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. (2501). พระนคร : 9 มีนาคม 2501, 28, 29, 48-49, 50.

เสถียร หอมขจร สุขุม นวลสกุล รุจิรา เตชางกูร และยวงรัตน์ วิเดิล. (2548). *ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เสนห์ จามริก (แปล). (2519). *จากเพลโตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. แปลจาก M. J. Harmon. *Political thought: from Plato to the present*. Toronto : McGraw-Hill, Inc.

แสวง คำหงษา. (2544). *คุณธรรมของผู้ปกครอง ศึกษากรณี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตามกรอบทรรศนะของ นิคโคโล มาเคียเวลลี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุนทร ราชวงศ์ศึก. (2551). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจก่อนยุคคลาสสิก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Denise, T. C., N. White, and S. P. Peterfreund. (1992). *Great Traditions in Ethics*. California : Wadsworth Publishing.

Mansfield, H. C. and N. Tarcov (Trans.). (1992). *Discourses on Livy*. United States of America : The University of Chicago. translated from Machiavelli, Niccolo. 1469-1527. *Discourses on Livy*.

Morrel, D. and C. Samudavanija. (1981). *Political Conflict in Thailand : Reform, Reaction, Revolution*. Massachusetts : Oelgeschlager, Gunn & Hain, Inc.

US Department of State. (1994). *Foreign Relations of the United States, 1961-1963, Volume XXIII, Southeast Asia*. Washington, D. C. : United States Government Printing Office.